

Το 1918 ήταν μια πολύ κακή χρονιά για τους αυτοκράτορες της Ευρώπης. Ο έκπτωτος τσάρος Νικόλαος Β' είχε τουφεκιστεί από τις 16 Ιουλίου, καθώς η λευκή αντεπανάσταση εναντίον των μπολσεβίκων τον πλησίαζε. Ο επίσης έκπτωτος (από το 1909) σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ Β' (γεννήθηκε το 1842) πέθανε αιχμάλωτος σ' ένα χωριό, ενώ η νικημένη Οθωμανική αυτοκρατορία αναγκαζόταν να υπογράψει ανακωχή με την Αντάντ στις 30 Οκτωβρίου του 1918 πάνω στο αγγλικό θωρηκτό «Αγαμέμνων» που βρισκόταν αγκυροβολημένο έξω από τη Λήμνο. Κι ο στρατηγός Φος, χωρίς να το ξέρει, προετοιμάζε την πτώση και των υπολοίπων δύο, που έβλεπαν τον θρόνο τους να τρίζει.

Ο Φερδινάνδος Φος γεννήθηκε στη Γαλλία στις 2 Οκτωβρίου του 1851, ακολούθησε στρατιωτική σταδιοδρομία και, όταν ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος, έφτασε να είναι στρατηγός. Διακρίθηκε για τη σταθερή του διοίκηση και την προσήλωσή του στο δόγμα «καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση». Τον Μάιο του 1818, ήταν διοικητής του δυτικού μετώπου και λίγο αργότερα γενικός αρχηγός όλων των συμμαχικών δυνάμεων.

Η προαγωγή του ήρθε τη στιγμή ακριβώς που τα γερμανικά στρατεύματα είχαν φτάσει 65 χλμ. από το Παρίσι και το βομβάρδιζαν με τα υπερκανόνια τους «Βέρθα» που κατασκεύαζε η βιομηχανία Κρουπ. Ο Φος αποκατέστησε την ενότητα του μετώπου, ενισχύθηκε με 250.000 καλά εξοπλισμένους ετοιμοπόλεμους Αμερικανούς και, στις 26 Σεπτεμβρίου του 1918, διέταξε γενική επίθεση.

Οι Γερμανοί αμύνθηκαν σθεναρά. Όμως, η σφοδρότητα της συμμαχικής επίθεσης τους σκόρπισε. Στις 29 Σεπτεμβρίου, το μέτωπο διασπάστηκε σε τρία σημεία. Οι Γερμανοί αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν στην πόλη Ναμίρ. Ο στρατηγός Ερρίκος Λούντεντορφ (1865 - 1937) έβλεπε πως δύσκολα θα απέφευγε την κύκλωση και τον αφανισμό. Στις 2 Οκτωβρίου 1918, πρότεινε στην κυβέρνησή του να ζητήσει ανακωχή. Κοσμοϊστορικά γεγονότα ακολούθησαν.

Με το παράδειγμα της ρωσικής επανάστασης νωπό, οι Γερμανοί καμιά όρεξη δεν είχαν να συνεχίσουν τον πόλεμο, καθώς το μέτωπο είχε διασπαστεί. Η κυβέρνησή τους, όμως, άλλα υπολόγιζε. Στις 28 Οκτωβρίου 1918, το ναυτικό που βρισκόταν στο Βιλεμσχάφεν της Κάτω Σαξονίας διατάχτηκε να βγει στ' ανοιχτά για να συγκρουστεί με τον αγγλικό στόλο. Οι ναύτες αρνήθηκαν και στασίασαν. Τρεις φορές δόθηκε το σύνθημα της αναχώρησης και τρεις φορές ανακλήθηκε. Τα πνεύματα οξύνθηκαν. Οι επικεφαλής βρήκαν πιο έξυπνο να μεταφέρουν τον στόλο στο Κίελο. Έφτασε εκεί στις 3 Νοεμβρίου 1918. Οι ναύτες βγήκαν στη στεριά και κήρυξαν την επανάσταση. Την ίδια κιόλας μέρα, οι εργάτες του λιμανιού

ενώθηκαν μαζί τους.

Ο επαναστατικός άνεμος σάρωσε τα γερμανικά κράτη. Στις επόμενες μέρες, η επανάσταση απλωνόταν σ' όλα τα μεγάλα λιμάνια, ενώ στις 5 του μήνα ο στρατός στο δυτικό μέτωπο διατασσόταν να υποχωρήσει. Στις 7, εξεγέρθηκαν το Ανόβερο και το Μόναχο. Στους επαναστάτες προσχώρησαν και οι στρατιώτες. Ο από το 1913 βασιλιάς της Βαυαρίας, Λουδοβίκος Γ' (1845 - 1921), δραπέτευσε για να μην ξαναγυρίσει. Στις 8, η Βαϊμάρη ανακηρύχτηκε δημοκρατία. Στις 9, εργάτες και στρατιώτες επαναστάτησαν στο Βερολίνο και κατέλυσαν την εξουσία. Ο Γουλιέλμος προθυμοποιήθηκε να παραιτηθεί από αυτοκράτορας της Γερμανίας και να διατηρήσει τον τίτλο του βασιλιά της Πρωσίας.

Δεν ήταν ώρα για διαπραγματεύσεις. Νύχτα το έσκασε στην Ολλανδία, ενώ, από το μεσημέρι, ο αρχηγός της σοσιαλιστικής πλειοψηφίας, Φίλιππος Σάιντεμαν (1863-1939), είχε βγει σ' ένα παράθυρο και είχε δηλώσει πως ολόκληρη η Γερμανία ήταν πια δημοκρατία. Την ίδια μέρα, μια κυβέρνηση επιτρόπων του λαού κατά το ρωσικό πρότυπο ανέλαβε την εξουσία με πρόεδρο της δημοκρατίας τον σοσιαλιστή Φρειδερίκο Έμπερτ. Η κυβέρνηση της Γερμανίας παραιτήθηκε και τυπικά. Η νέα που ανέλαβε, έστειλε τηλεγράφημα στους συμμάχους για κατάπαυση του πυρός.

Ο Φος επεξεργάστηκε τους στρατιωτικούς όρους της συνθήκης. Τους υπαγόρευσε ο ίδιος μέσα στο προσωπικό του βαγόνι, στο δάσος της Κομπιέν, στις 11 Νοεμβρίου του 1918. Θα περνούσαν 22 χρόνια, ώσπου ο Χίτλερ στο ίδιο αυτό βαγόνι και στο ίδιο σημείο θα υπαγόρευε τους δικούς του όρους στους νικημένους Γάλλους. Όμως, ο Φος δεν ζούσε να το δει, καθώς είχε πεθάνει από το 1929, σε ηλικία 78 χρόνων. Την ίδια μέρα, 11 Νοεμβρίου, ο Γουλιέλμος υπέβαλε την παραίτησή του κι από αυτοκράτορας κι από βασιλιάς. Έμενε, ο αυτοκράτορας της Αυστροουγγαρίας.

Καθώς όλα γύρω του κατέρρεαν, ο από το 1916 αυτοκράτορας της Αυστροουγγαρίας, Κάρολος Α' Φραγκίσκος Ιωσήφ (1887 - 1922), ήταν ο μόνος που συνειδητοποίησε την κατάσταση. Ήταν άλλωστε και ο μόνος, που δεν είχε προλάβει να χαρεί τον αυτοκρατορικό θρόνο. Στις 14 Οκτωβρίου 1918, οι Τσέχοι υποτελείς κήρυξαν την ανεξαρτησία. Στη θέση που βρισκόταν, ήταν αδύνατο να τους αντιμετωπίσει. Στις 17 του μήνα, μετέτρεψε την Αυστροουγγρική αυτοκρατορία σε ομοσπονδιακό κράτος και διόρισε εθνικά συμβούλια. Οι Τσέχοι αρνήθηκαν να κουβεντιάσουν μαζί του και, στις 28, νομιμοποίησαν το ανεξάρτητο κράτος τους

Ήταν 24 Οκτωβρίου όταν έγιναν όλα μαζί: Στο Βιλελμσχάφεν, οι ναύτες του γερμανικού στόλου αρνήθηκαν να ξαναπολεμήσουν, στην Ουγγαρία έγινε εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση και στο μέτωπο της Ιταλίας τα αυστροουγγρικά στρατεύματα δέχτηκαν την επίθεση της Αντάντ. Στις 29 Οκτωβρίου, επαναστάτησαν οι Σλοβένοι κι οι Κροάτες. Στις 30, ξεσηκώθηκαν οι Γερμανοί που ζούσαν κάτω από αυστριακή διοίκηση. Ο Κάρολος έσπευσε να δεχτεί ανακωχή στις 3 Νοεμβρίου, μέρα που σημειωνόταν η επανάσταση του ναυτικού στο γερμανικό Κίελο. Όμως, τα γεγονότα τον παράσερναν. Στις 7 Νοεμβρίου, επαναστάτησαν και οι Πολωνοί. Οι καιροί δεν ανέχονταν πια τους αυτοκράτορες. Στις 12 Νοεμβρίου 1918, επομένη της ανακωχής στην Κομπιέν, ο Κάρολος υπέγραψε την παραίτησή του, ενώ η Αυστρία ανακηρύσσόταν δημοκρατία.

Ο πόλεμος που ξεκίνησε ως τρίτος βαλκανικός, εξελίχθηκε σε ευρωπαϊκός και κατέληξε σε Α' Παγκόσμιος, συμπιέσθηκε στους εστεμμένους που τον προκάλεσαν κι απάλλαξε την γηραιά ήπειρο από τους αυτοκράτορες κι όσα αυτοί συνεπάγονταν. Με τίμημα την επιστράτευση 70.000.000 στρατιωτών κι από τις δυο πλευρές. Από αυτούς, βρήκαν τον θάνατο στα μέτωπα πάνω από 8.500.000, ενώ πάνω από 6.000.000 έμειναν ανάπηροι. Ο επίλογος ήταν εξίσου αιματηρός.

Τον Ιανουάριο του 1919, ξέσπασε στη Γερμανία η επανάσταση των Σπαρτακιστών (6 - 11 του μήνα). Ο Φρειδερίκος Έμπερτ την έπνιξε στο αίμα. Οι ηγέτες της ομάδας Σπάρτακος, Ρόζα Λούξεμπουργκ και Καρλ Λίμπκνεχτ, δολοφονήθηκαν καθώς μεταφέρονταν στη φυλακή, στις 15 Ιανουαρίου 1919 (και οι δυο, γεννήθηκαν το 1871). Τον επόμενο μήνα, ο Έμπερτ εκλέχτηκε προσωρινός πρόεδρος της δημοκρατίας. Στις 7 Απριλίου, κατέρρευσε και το συμβούλιο των επιτρόπων του λαού στη Βαϊμάρη. Το 1920, ο Έμπερτ έπνιξε μια αντεπανάσταση με στόχο να επαναφερθεί η μοναρχία. Στα 1922, εκλέχτηκε κανονικός πρόεδρος.

Στις 21 Μαρτίου του 1919, η Ουγγαρία ανακηρύχτηκε σοσιαλιστική δημοκρατία. Τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου, τα επαναστατικά συμβούλια ανατράπηκαν και στη χώρα επιβλήθηκε δικτατορία. Ο Κάρολος προσπάθησε να ξαναπάρει τον θρόνο του αλλ' απέτυχε. Πέθανε το 1922.

(Έθνος, 18.11.1997) (τελευταία επεξεργασία, 17.2.2009)

